

Aydın Milletvekili Nahit Mentеше ve 13 arkadaşının, Siyasî Partiler Kanunu ile Seçimlerle ilgili kanunların bâzı hükümlerinin değıştirilmesi ve bu kanunlara bâzı hükümler eklenmesi hakkında kanun teklifi ve İçişleri, Adalet, Anayasa ve Plân komisyonlarından seçilen üçer üyeden kurulu 118 numaralı Geçici Komisyon raporu (2/904)

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Siyasî Partiler Kanunu ile, Seçimlerle ilgili Kanunların Bâzı Hükümlerinin Değıştirilmesi ve bu Kanunlara Bâzı Hükümler Eklenmesi Hakkındaki Kanun teklifimiz gerekçeli olarak ekte sunulmuştur.

Gereğinin yerine getirilmesini saygılarımızla dileriz.

Aydın <i>N. Mentеше</i>	Balıkesir <i>C. Bilgehan</i>	Eskişehir <i>S. Öztürk</i>	İstanbul <i>O. Özer</i>
İstanbul <i>A. Silivri</i>	İstanbul <i>O. C. Fersoy</i>	İstanbul <i>T. Erer</i>	Eskişehir <i>O. Oğuz</i>
İstanbul <i>M. F. Güngör</i>	İstanbul <i>M. Yardımcı</i>	Ankara <i>İ. S. Hatipoğlu</i>	İstanbul <i>N. İ. Tokgöz</i>
	İstanbul <i>II. Güngör</i>	İstanbul <i>H. Türkay</i>	

SIYASİ PARTİLER KANUNU İLE, SEÇİMLERLE İLGİLİ KANUNLARIN BAZI HÜKÜMLERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ VE BU KANUNLARA BAZI HÜKÜMLER EKLENMESİ HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

GEREKÇE

Partilerarası Seçim Komisyonunca yapılan çalışmalardan da yararlanılarak hazırladığımız Kanun teklifini yüce Meclis'in takdirlerine sunuyoruz.

Siyasî partilerin aday tespitleriyle seçim sistem ve usulleri üzerinde yapılan tartışmalar dikkati çekmektedir. Bu tartışma ve tenkitlerin önemli bir bölümünde Türkiye Büyük Millet Meclisinin yüce varlığını zedeleme, sarsma ve hattâ yok etme maksat ve gayesi gizlidir. Meseleyi kasıtlı olarak ele alanlar, Anayasamızın tespit ettiği ilkeleri ve temsili demokratik cumhuriyetin esaslarını dikkatle bertaraf ettikten sonra, yıkıcı görüşlerini ortaya atmaktadırlar.

Teklifimizde temsili demokratik cumhuriyet esasları Anayasa ilkelerine sadık kalınarak bir değeriendirmeye ve hükme bağlanmaya tabi tutulmuştur.

Seğme ve seğılme hakkı Anayasamızın 55 nci maddesinde açıklıkla ve şu hükümlerle ortaya konulmuştur: «Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seğme ve seğılme hakkına sahiptirler.

Seçimler, serbest, eşit, gizli, tek dereceli genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre yapılır.» Anayasamızın 75 nci maddesinde ise; «Seçimlerin yargı organlarının genel yönetim ve denetimi altında...» yapılacağı hükmü yer almaktadır. Bu hususu sağlamak amacıyla de bir «Yüksek Seçim Kurulu» ve iller ile ilçelerde de seçim kurullarının teşekkül edeceği derpiş olunmuştur.

Yürürlükte bulunan seçim kanunlarının bu ilkelere aykırılığını iddia etmek mümkün değildir. Şu halde ortada, bir prensip ihtilâfı ve Anayasa ile çelişkili bir durum söz konusu olmamak icabeder.

Bu itibarla kanun teklifimizde seçim sistemi üzerinde herhangi bir değişikliğe yer verilmemiştir.

Anayasamızın «Siyasî Haklar ve Ödevler» bölümünün 56 nci maddesinin (a) fıkrası kenar başlığında şunlar yazılıdır : «Parti kurma hakkı ve siyasî partilerin siyasî hayattaki yeri» Fıkra metninde ise; «Siyasî partiler, ister iktidarda, ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.» hükmü vardır. 648 sayılı «Siyasî Partiler Kanunu» nun 1 nci maddesinde aynı ilkenin tekrarından başka, siyasî partilerin tanımı yapılmaktadır; «Siyasî partiler, toplum ve devlet düzenini ve kamu faaliyetlerini, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ve özel kanunlarına göre mahallî idareler seçimleri yolu ile ve belirli görüşleri yönünde yönetmek, denetlemek ve etkilemek için sürekli çalışma amacını güden ve propogandaları açık olan kuruluşlardır.»

Demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsuru olan siyasî partiler Anayasa ve kanundan aldığı güçle ve demokrasi kurallarına uygun bir şekilde kurulan ve tüzel kişiliğe sahip demokratik müesseselerdir. Tüzel kişilikler yetkili karar organları vasıtasıyla tüzük ve programlarına uygun bir muhteva ve biçimde iradelerini izhar ederler. Siyasî partilerin programları bir felsefe ve fikir zincirini ifade eder. Siyasî partiler iktidara geldikleri halde temsil ettikleri felsefe ve fikirlerin uygulama şekil ve tarzlarını ise seçim beyannameleri ile ortaya koyarlar. Şu durum muvacehesinde siyasî partilerin adaylıklarını ne surette seçeceklerini bir değerlendirmeye tabi tutmak icabeder.

Kanun teklifimizde 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun partilerin aday tespitlerine ilişkin hükümleri bazı değişiklik ve düzenlemeye tabi tutulmuştur. Ayrıca seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki 298 sayılı Kanunun ve Cumhuriyet Senatosu üyeleri seçimi ile ilgili 304 sayılı kanun ile Milletvekilleri seçimi ile ilgili 306 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmeleri hususu derpiş olunmuştur.

648 sayılı Siyasî Partiler Kanununda parti adaylarının tespiti ile ilgili hükmüne ilke olarak, siyasî partilerin gösterecekleri adayların her partinin kendi tüzük ve yönetmeliklerinde belli edecekleri esaslara göre düzenlenmesi en uygun yol olarak mütalâa edilmiştir. Bu itibarla yanlış anlamalara sebebiyet veren «Önseçim» deyimini kaldırılarak «Aday yoklaması» deyimini kullanılmıştır.

Teklifle getirilen hükümlere göre; siyasî partiler adaylarını tespit için yapılacak yoklamada oy verecek partili seçmenlerini kendi tüzük ve yönetmelikleriyle tespit etmiş olacaktırlar. Aday yoklaması için yapılacak oy verme işlemine ilişkin hükümler aynen muhafaza edilmiştir. Yani partili seçmenler ilçe seçim kurullarında oylarını kanunda gösterilen usul ve şekilde kullanmış olacaktırlar.

15. 3. 1973 günü 1699 sayılı Kanunla Anayasamızın 57 nci maddesinin 2, 3 ncü fıkralarında yapılan değişikliğe uygun bir şekilde olmak üzere siyasî partilerin Anayasa Mahkemesine hangi hallerde ve ne suretle hesap vereceklerine ilişkin hükümler de değişiklik metnine alınmıştır.

304 ve 306 sayılı kanunlarda yapılan değişiklik teklifiyle tercihli oy sistemi getirilmiştir. Birleşik oy pusulası düzeni içinde seçmen tercihinin yer verilir iken parti iradesi ile seçmen iradesinin telifini sağlayacak bir yol aranmıştır. Seçmen vatandaş öncelikle siyasî tercihinin yapacak ve tercih ettiği siyasî partinin listesinde sıra değişikliği yapma imkânına sahip olacaktır. Tercih oyunun herhangi surette istismarını önlemek ve âdilâne dengeyi temin gayesiyle seçim çevrelerine göre tercih sayısı ile tercih oyu sayısı için belli oran ve kat sayılar tespit olunmuştur. Oyların sayım ve dökümü karışık bir aritmetiğe tabi tutulmasından dikkatle kaçınıldığı gibi, seçimin sonucunun gecikmemesi için ilk sayımı yapacak sandık kurullarında kolaylığı sağlamak gayesiyle sandık seçmen sayısı 300 den 200'e indirilmiştir.

Seçim propogandasına ilişkin hükümlerden sadece radyo ile propoganda süresi oy verme gününden itibaren 7 günlük bir zamana indirilmiştir. Radyo ile seçim propogandalarının uzun süreli oluşu, seçmen vatandaşları lüzumundan fazla işgal ettiği için sürenin azaltılması uygun görülmüştür. Ashnda radyo ile seçim propogandasının siyasî partilerin son büyük seçiminde aldıkları oyları oranında yapılması gerekir ise de, bu seçim için eski hükümlerin muhafazası bizzarur uygun görülmüştür.

Teklifimize ayrıca değişikliğin doğuracağı intibak hükümleri eklenmiştir.

Değişiklik teklifi tek metin halinde sunulmuştur. Maddeler itibarıyla hangi kanunun hangi maddelerinin değişikliğe tabi tutulduğu ayrı ayrı gösterilmiştir.

Yukarıda yazılı gerekçelere binaen, kanun teklifimize iltifat buyurulmasını saygılarımızla arz ve rica ederiz.

118 No.lu Geçici Komisyon raporu

Millet Meclisi

118 No.lu Geçici Komisyon

Esas No. : 2/904

Karar No. : 1

19 . 6 . 1973

Yüksek Başkanlığa

Aydın Milletvekili Nahit Mentеше ve 13 arkadaşının, Siyasî partiler Kanunu ile seçimlerle ilgili kanunların bazı hükümlerinin değiştirilmesi ve bu kanunlara bazı hükümler eklenmesi hakkında kanun teklifini görüşmek üzere teşkil olunan 118 No.lu Geçici Komisyonumuz 18 . 6 . 1973 Pazartesi günü saat 15,30'da toplanarak Hükümet temsilcilerinin de hazır bulunduğu bir toplantıda teklifi tetkik ve müzakere etmiştir.

Komisyonumuz teklifin genel gerekçesini genel hatlarıyla benimsemiş yapılan bazı değişiklikler madde gerekçelerinde tafsılâtlı olarak açıklanmıştır.

Teklifin; 1 nci çerçeve maddesi içinde yer alan 29, 32, 38, 41, 42, 45, 46, 122 ve 125 nci maddeleri,

Çerçeve madde 2, 3, 4, 5, 7, 8, 11, 12, 13, 14 ve geçici 6 ve 7 nci maddeler aynen kabul edilmiş,

Teklifin 1 nci çerçeve maddesi içinde yer alan 34 ncü madde ile 10 ncu çerçeve maddesi içinde yer alan 5 nci madde tayıyılmıştır.

Teklifin 1 nci çerçeve maddesi içinde yer alan 30, 31, 33, 35, 36, 37, 39, 44, 47, 50, 75, 76, 77, 79, 80, 82 nci maddeleri üzerinde önemli değişiklikler yapılmamış, ancak, redaksiyon ve hukuk tekniği yönünden bazı değişiklikler yapılmakla yetinilmiştir.

Teklifin çerçeve madde 1 ile değişikliğe tabi tutulan 648 sayılı Siyasî partiler Kanununun 40 nci maddesinde Komisyonumuzca yapılan değişiklik aday yoklamasına katılan partiler seçmenin emniyet ve kolaylıkla oyunu kullanabilmesini sağlamak gayesine mâruf bulunmaktadır. Okur - yazar olmayan partili seçmenin oy pusulasını yazan kişinin oy pusulası altına imza koyması oy gizliliğini zedeleyecek nitelikte mütalâa olunduğu için teklifteki imza şartı kabul edilmemiştir. Okur - yazar olmayan partili seçmen oyunu yazmaya görevlendirilen kişiye dilediği adayların adlarını serbestçe yazdırmış olacaktır. Bunu sağlayacak şekilde madde düzenlenmiştir.

Teklifin çerçeve 6 nci madde ile yapılan ve tercih oyu matlabını taşıyan 25 nci madde seçim çevreleri itibarıyla ayrı bir dağılıma tabi tutulmuştur. Seçmen vatandaşın müşterek oy pusulasında evet mühürüyle oyunu kullandığı siyasî partinin adayları arasında belli sayılarda tercih işaretini kullanabilmesi öngörülmüştür. Teklifte listedeki aday sayısının yarısından bir fazla

için tercih işareti kullanma zorunluluğu derpiş olunmuştur. Komisyonumuz, bunun yerine seçmen vatanadaşın tercih oyunu süratle ve dikkati dağılmadan kolaylıkla kullanabilmesini sağlayacak hükümler getirerek madde metninde gösterilen değişikliği yapmıştır.

Teklifin çerçeve 9 ncu madde içinde yer alan 33 ncü maddesinde tercih işaretlerinin değerlendirilmesinde teklifin ortaya koyduğu ilke aynen benimsenmiştir. Ancak, yürürlükte bulunan D'Hont sistemine göre bâzı hallerde az oy alan partilerin teklifte tesbit olunan katsayının altında oy aldıkları halde Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi çıkarabilecekleri dikkate alınarak katsayının altında oy alındığı halde tercih işaretlerinin değerlendirilmesinde Komisyonumuz 33 ncü maddenin (a) fıkrasının dördüncü bendine metinde yazılı değişikliği getirmiştir.

Çerçeve 10 ncu madde ile 298 sayılı Kanunun 5 nci maddesinin değiştirilmesini tazammun eden hüküm metinden çıkarılmıştır. Seçmen kütüklerinin filhal tanzimi ile sandık çevrelerine dağılımının yapılmakta bulunduğu nazara alınmak suretiyle teklifin yukarıda belirtilen hükmünün tatbikat imkânsızlığı nazara alınarak bu yola gitmek zaruretinde kalınmıştır. 52 ve 54 ncü maddeler aynen kabul edilmiştir.

İşbu rapor Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygıyla sunulur. Öncelik ve ivedilik kararımız vardır.

118 No.lu Geçici Komisyon

Başkanı
İstanbul
O. Cemal Fersoy

Adana
S. Kılıç

Gümüşane
M. Karaman

Sözcü
Eskişehir
S. Öztürk

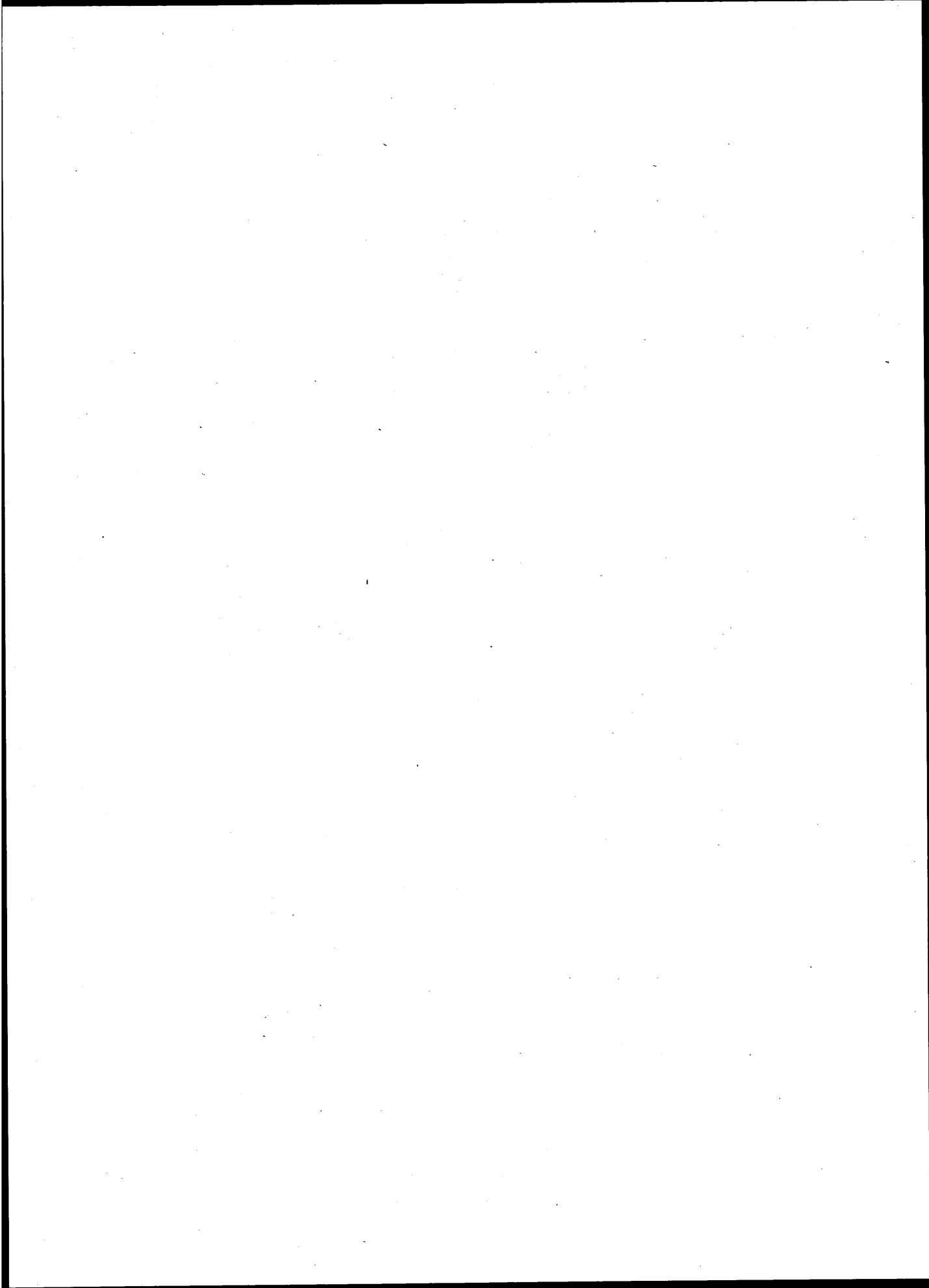
Ankara
«Özellikle (tercih oyu) nu adaletsiz ve işlemez hale getiren hükümlerle Partilerarası Komisyonunda benimsenmiş metinlerden ayrılarak yapılan değiştirmeler sebebiyle muhalifim. Söz hakkım saklıdır.»
E. Paksüt

Kastamonu
S. Keskin

Kâtip
Çanakkale
M. Hulki Önür

Çorum
İ. Tombuş
İmzada bulunamadı

İzmir
M. Daldal
İmzada bulunamadı

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Siyasî Partiler Kanunu ile, seçimlerle ilgili kanunların bâzı hükümlerinin değiştirilmesi ve bu kanunlara bâzı hükümler eklenmesi hakkında kanun teklifi

MADDE 1. — 13.7.1965 tarih ve 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 50, 75, 76, 77, 79, 80, 82, 122 ve 125 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Parti adayları :

«Madde 29. — Siyasî partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği seçimlerinde gösterecekleri adaylar, her seçim çevresi için, siyasî partilerin kendi tüzük ve yönetmeliklerinde belli edilen esaslara göre tespit edilir.»

Aday yoklamaları :

«Madde 30. — Siyasî Partiler, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelikleri için yapılacak seçimlerde, seçim çevreleri itibarıyla gösterecekleri adayların listelerini, aday yoklaması ile tespit ederler.

Aday yoklamalarına katılacak partili üyeler, partilerin kendi tüzük ve yönetmeliklerinde belli edilir.

İl aday yoklamaları, ilçe seçim kurullarının denetiminde, aynı gün yapılır.»

Merkez yoklaması :

«Madde 31. — Bir seçim çevresinde, bir siyasî partinin göstermesi gereken aday sayısından az istekli (aday adayı) bulunması halinde, o seçim çevresine ait aday listesi, parti tüzüğünün belli ettiği merkez karar veya merkez yönetim organınca tespit edilebilir.

Siyasî partiler, seçime katıldıkları iller itibarıyla, illerde yapılan aday yoklamalarında tespit edilecek adaylar toplamının yüzde beşini aşmamak üzere aday gösterebilirler. Parti tüzüğünün belli ettiği parti merkez karar organı veya merkez yönetim organı, tespit ettiği bu adayların hangi iller listesinde ve listelerin hangi sırasında yer alacaklarını da doğrudan doğruya ve serbestçe tespit edebilirler. Bu fıkra hükmünün uygulanmasından önce, merkez karar organı veya merkez yönetim organı gerekli görürse, ilgili il yönetim kurulunun istişari mütalâasına alabilir.

Aday listelerinin kesinleşmesinden önce, herhangi bir sebeple bu listelerde bir boşalma olursa, boş olan adaylıklar parti tüzüğünün belli ettiği merkez karar organı veya merkez yönetim organı tarafından doldurulur.»

Adayların tespitinde uygulanacak kurallar :

«Madde 32. — 30 ncu maddede söz konusu aday yoklamalarında 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanunun 2 nci maddesinin iki ilâ dördüncü fıkraları, 3, 7 ilâ 9, 14 ilâ 19 ncu maddeleri, 20 nci maddesinin 1 ve 7 nci bentleri, 25 ilâ 27 nci maddeleri, 67 ilâ 69 ncu maddeleri, 76, 86 ilâ 89 ncu maddeleri, 92, 96 ilâ 99, 101, 102, 104, 109, 111 ilâ 118, 120, 121, 129, ilâ 139, 152 ilâ 154, 156, 158 ilâ 169, 172 ilâ 175, 177 ilâ 185 nci maddeleri ile 24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu üyelerinin Seçimi Kanununun 11 nci maddesi uygulanır.

26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanunun 71 nci maddesinin 1 ilâ 4 nci bentleri, 75, 77, 82 ilâ 85, 90, 93, 95 ve 106 nci

118 NO.LU GEÇİCİ KOMİSYON METNİ

Siyasî Partiler Kanunu ile, seçimlerle ilgili kanunların bâzı hükümlerinin değiştirilmesi, bâzı hükümlerin kaldırılması ve bu kanunlara bâzı hükümler eklenmesi hakkında kanun teklifi

MADDE 1. — 13 . 7 . 1965 tarih ve 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 50, 75, 76, 77, 79, 80, 82, 122 ve 125 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Parti adayları :

Madde 29. — Teklifin 1 nci çerçeve maddesi içinde yer alan 29 ncu madde aynen kabul edilmiştir.

Aday yoklamaları :

Madde 30. — Siyasî Partiler, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelikleri için yapılacak seçimlerde, seçim çevreleri itibarıyla gösterecekleri adayların listelerini, aday yoklamaları ile tespit ederler.

Aday yoklamalarına katılacak partili üyeler, partilerin kendi tüzük ve yönetmeliklerinde belli edilir.

İl aday yoklamaları, ilçe seçim kurullarının denetiminde aynı gün yapılır.

Merkez yoklaması :

Madde 31. — Bir seçim çevresinde, bir siyasî partinin göstermesi gereken aday sayısından az istekli (aday adayı) bulunması halinde, o seçim çevresine ait aday listesi, parti tüzüğünün belli ettiği merkez karar veya merkez yönetim organınca tespit edilebilir.

Siyasî partiler, seçime katıldıkları iller itibarıyla, o seçim çevrelerinin çıkaracağı Cumhuriyet Senatosu Üyesi veya milletvekilleri toplamının % 5'ini aşmamak üzere aday gösterebilirler. Parti tüzüğünün belli ettiği parti merkez karar organı veya merkez yönetim organı, tespit ettiği bu adayların hangi iller listesinde ve listelerin hangi sırasında yer alacaklarını da doğrudan doğruya ve serbestçe tespit edebilirler. Bu fıkra hükmünün uygulanmasından önce, merkez karar organı veya merkez yönetim organı gerekli görürse ilgili il yönetim kurulunun istişari mütalâasını alabilir.

Aday listelerinin kesinleşmesinden önce, herhangi bir sebeple bu listelerde bir boşalma olursa, boş olan adaylıklar parti tüzüğünün belli ettiği merkez karar organı veya merkez yönetim organı tarafından doldurulur.

Adayların tespitinde uygulanacak kurallar :

Madde 32. — Teklifin 1 nci çerçeve maddesi içinde yer alan 32 nci madde aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

maddeleri, ilçe seçim kurullarınca, işbu maddede söz konusu aday yoklamalarında uygulanır. Aynı kanunun 142, 147 ve 148 nci maddeleri ile 9 ncu geçici maddesi hükümleri, işbu maddede söz konusu aday yoklamalarında kullanılacak parti seçmen kütükleri hakkında da uygulanır.»

Aday yoklaması ve merkez yoklaması adaylığı:

«Madde 33. — Bir siyasî partiden aday olabilmek için; aday adayının aday olabilmek ve adaylığını kazandığı takdirde katılacağı seçimde seçilebilmek yeterliğine sahip bulunması, ayrıca parti tüzük ve yönetmeliğinin belli ettiği şartları haiz olması gereklidir.

Bir kimse, aynı zamanda, aday yoklamasında ve merkez yoklamasında değişik siyasî partilerden veya aynı seçim için iki ayrı seçim çevresinden yahut aynı siyasî partiden olmakla beraber, Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi ve milletvekilleri seçimi birlikte yapıldığı takdirde her iki seçim için aday olamayacağı gibi, aday yoklamasına katıldıktan sonra, o seçim için bağımsız aday da olamaz.

Çeşitli siyasî partilerden aday yoklamasında aday adayı olan bir kimse için, Yüksek Seçim Kurulu parti genel başkanlıklarından başvurma evrakını isteyerek inceler. Aynı seçim için iki ayrı seçim çevresinden veya aynı siyasî partiden olmakla beraber Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi milletvekilleri seçimi ile birlikte yapıldığı takdirde her iki seçim için aday olanlar yahut bir aday yoklamasına katıldıktan sonra, o seçim için bağımsız aday olanlar hakkında da aynı şekilde inceleme yapılır. Bu inceleme sonucunda, söz konusu adayın yukardaki hükümlere aykırı olarak adaylığa başvurduğu anlaşılırsa, bu kimsenin adaylığı, o seçim için ortadan kalkar.

Bu hüküm, aynı kimsenin, aynı siyasî partinin il aday yoklamasında ve merkez yoklamasında aday olmasına engel teşkil etmez.

İl ve ilçe yönetim kurulu başkan ve üyeleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelikleri seçimleri ile ilgili aday yoklamalarında görev yaptıkları seçim çevresinde aday olabilmek için, aday yoklaması gününden doksan gün önce bu görevlerinden çekilmek zorundadırlar.

Siyasî partilerin genel başkanları, bir aday yoklamasında kendi partilerinden aday adayı olanların listesinin, seçim çevrelerini de belirterek, Yüksek Seçim Kuruluna bildirirler. Bu bildirinin aday yoklamasından kaç gün önce yapılması gerektiği, kanundaki müddetler gözönünde tutularak, Yüksek Seçim Kurulunca önceden tespit ve ilân edilir. Siyasî partiler Yüksek Seçim Kurulunun öngördüğü sürede aday listelerini, bir alındı belgesi ile Yüksek Seçim Kuruluna verirler. Aday adaylarının Yüksek Seçim Kuruluna bildirilmesinden sonra, aday yoklaması sonuçlanuncaya kadar, aday adaylığından çekilme dikkate alınmaz. Ancak bu gibiler aday yoklamasında aday seçilmişler ise, çekilmeleri hüküm ifade eder ve onların yerine sırada daha sonra gelenler aday seçilmiş sayılırlar. Ölüm halinde de aynı hüküm uygulanır.»

Adaylık şartları :

«Madde 34. — Belli bir seçimle ilgili aday yoklamasında aday olmak, aynı günde yapılacak başka bir seçimle ilgili aday yoklamasında aday adayı olmaya engel teşkil eder.

Bu maddeye aykırı hareket eden kimselerin başvurdukları bütün seçimler için aday adaylıkları son bulur.»

İlçe Seçim Kurulu :

«Madde 35. — Aday yoklamaları ile ilgili işlemleri yapacak olan ilçe seçim kurulları 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun 18 nci maddesi ile 19 ncu maddesinin 2 nci bendi uyarınca kurulur. İlçe Seçim Kurulunda belli bir partinin aday yoklaması ile ilgili olarak yaptığı görüşme ve oylamalara, kurul üyesi sıfatı ile, o partinin ilçe yönetim kurulunun göstereceği iki parti temsilcisi de katılırlar.

Aday yoklaması ve merkez yoklaması adaylığı :

Madde 33. — Bir siyasî partiden aday olabilmek için; aday adayının aday olabilmek ve adaylığını kazandığı takdirde katılacağı seçimde seçilebilme yeterliğine sahip bulunması, ayrıca parti tüzük ve yönetmeliğinin belli ettiği şartları haiz olması gereklidir.

Bir kimse aynı zamanda, aday yoklamasında ve merkez yoklamasında değişik siyasî partilerden veya aynı seçim için iki ayrı seçim çevresinden yahut aynı siyasî partiden olmakla beraber, Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi ve milletvekilleri seçimi birlikte yapıldığı takdirde her iki seçim için aday olamayacağı gibi, aday yoklamasına katıldıktan sonra, o seçim için bağımsız aday da olamaz.

Çeşitli siyasî partilerden aday yoklamasında aday adayı olan bir kimse için Yüksek Seçim Kurulu parti genel başkanlıklarından başvurma evrakını isteyerek inceler. Aynı seçim için iki ayrı seçim çevresinden veya aynı siyasî partiden olmakla beraber Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi milletvekilleri seçimi ile birlikte yapıldığı takdirde her iki seçim için aday olanlar yahut bir aday yoklamasına katıldıktan sonra, o seçim için bağımsız aday olanlar hakkında da aynı şekilde inceleme yapılır. Bu inceleme sonucunda söz konusu adayın yukarıdaki hükümlere aykırı olarak adaylığa başvurduğu anlaşılırsa, bu kimsenin adaylığı, o seçim için ortadan kalkar.

Bu hüküm, bir kimsenin, aynı siyasî partinin il aday yoklamasında aday olmasına ve 31 nci maddenin 2 nci fıkrası uyarınca aday gösterilmesine engel teşkil etmez.

İl ve ilçe yönetim kurulu başkan ve üyeleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelikleri seçimleri ile ilgili aday yoklamalarında görev yaptıkları seçim çevresinde aday olabilmek için, aday yoklaması gününden 90 gün önce bu görevlerinden çekilmek zorundadırlar.

Siyasî partilerin genel başkanlıkları, bir aday yoklamasında kendi partilerinden aday adayı olanların listesini, seçim çevrelerini de belirterek, Yüksek Seçim Kuruluna bildirirler. Bu bildirim aday yoklamasından kaç gün önce yapılması gerektiği, kanundaki müddetler gözönünde tutularak Yüksek Seçim Kurulunca önceden tespit ve ilân edilir.

Siyasî partiler Yüksek Seçim Kurulunun öngördüğü sürede aday adayı listelerini, bir alıncı belgesiyle Yüksek Seçim Kuruluna verirler. Aday adaylarının Yüksek Seçim Kuruluna bildirilmesinden sonra, aday yoklaması sonuçlanıncaya kadar, aday adaylığından çekilme dikkate alınmaz. Ancak bu gibiler aday yoklamasında aday seçilmişler ise, çekilmeleri hüküm ifade eder ve onların yerine sırada daha sonra gelenler aday seçilmiş sayılırlar. Ölüm halinde de aynı hüküm uygulanır.

İlçe Seçim Kurulu :

Madde 35. — Aday yoklamaları ile ilgili işlemleri yapacak olan ilçe seçim kurulları 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun 18 nci maddesi ile 19 ncu maddesinin 2 nci bendi uyarınca kurulur. İlçe Seçim Kurulunda belli bir partinin aday yoklaması ile ilgili olarak yaptığı görüşme ve oylamalara, kurul üyesi sıfatı ile, o partinin ilçe yönetim kurulunun göstereceği ilki parti temsilcisi de katılırlar.

(Hükümetin teklifi)

30 ncu madde gereğince yapılacak aday yoklamalarında, o seçim çevresinde seçime katılacağı Yüksek Seçim Kurulu tarafından ilân edilmiş olan siyasi partilerin her biri için ayrı bir sandık ve kapalı hücre bulundurulur. Aday yoklamasının yapılacağı gün ve yer, ilçe seçim kurulunca tespit edilerek mutabakat vasıtalarıyla ilân olunur ve ilgili siyasi partilere duyurulur. Siyasi partilerin aday yoklamaları bizzat ilçe seçim kurulunca yapılır.

Parti seçmen kütüğü :

«Madde 36. — Siyasi partiler kendi tüzük ve yönetmeliklerine göre, aday yoklamasına katılacaklara ait seçmen kütüklerini, aday yoklamasından otuz gün önce düzenleyip ilçe seçim kurullarına bildirmeye zorludurlar.

Bu kütükler ilçe seçim kurulları tarafından ilçe seçim kurulu başkanlığının ve ilgili partilerin ilçe yönetim kurulu başkanlıkları kapılarına asılarak yedi gün süre ile ilân olunur. Kütüklere, ilgili parti üyeleri tarafından yazı ile itiraz edilebilir. İtirazlar, ilçe seçim kurulu tarafından parti tüzük ve yönetmelikleri çerçevesi içerisinde incelenir; itiraz, üç gün içinde karara bağlanır; itiraz yerinde görülürse kütük düzeltilir; itiraz yerinde değilse reddolunur. Bu itirazların kabul veya reddine dair ilçe seçim kurulu kararları kesindir. İtirazların kabulü ile boş kalan yerlere başkaları ikâme edilemez.

Kesinleşen kütükler ilgili partinin ilçe yönetim kuruluna bildirilir.

Aday yoklaması için değişik partilere ait olmak üzere düzenlenen ve kesinleşmiş olan parti seçmen kütüklerinde aynı isimlere rastlandığı takdirde, o kimse, hangi partiyi tercih ettiğini ilçe seçim kuruluna yazı ile bildirir. Bu bildiriye bulunan kimsenin tercih etmediği siyasi partilerle ilgisi kesilmiş olur ve durum ilgili partilerin ilçe yönetim kurullarına ilçe seçim kurulunca bildirilir. İkinci fıkrada yazılı süre içerisinde yazılı başvuruya yapılmazsa, bu kimsenin adı yazılı olduğu bütün partilere ait seçmen kütüklerinden silinir ve bu partilerin hepsinde üyelik sıfatı kalkar ve durum ilgili partilerin ilçe yönetim kurullarına, ilçe seçim kurulunca bildirilir.»

Aday yoklamalarında yasaklar ve propaganda kayıtlanması :

«Madde 37. — Aday yoklamalarına katılan aday adayları için propaganda yapmak amacı ile açık hava toplantıları ve - örf ve âdete - göre sohbet toplantısı sayılanlar hariç, kapalı salon toplantıları tertiplenemez; duvar ilânı, el ilânı ve diğer nev'i matbualarla propaganda yapılamaz.

İl seçim kurulu, bedeli seçim giderlerinden karşılanmak üzere her bir siyasi parti için, adayların veya partilerin vereceği yazılı bilgileri esas alarak, adayların meslek ve sanat hayatlarındaki derece, başarı ve eserlerini ve memlekete ve partiye hizmetlerini gösterir ve vesikalık fotoğraflarını taşıyan matbualar bastırır. Adayların soyadı alfabe sırasına göre ve yeteri kadar düzenlenecek olan bu matbualar adaylara eşit sayıda dağıtılır ve sandık başlarına asılır.

Aday adayları, mensub oldukları partinin programı, genel kongresinin ve yetkili organlarının kararları ile partinin seçim bildirisine aykırı millî, mahallî yahut meslekî çapta herhangi bir vaitte bulunamazlar ve Türkçeden başka dil ve yazı kullanamazlar.

Sağlanan gelirin miktarıyla, gelirin sağlandığı kimsenin adı, soyadı, adresi veya partideki sıfatı makbuzu düzenleyen imzası, makbuzda ve dipkoçanında yer alır.

Harcamada usul :

«Madde 76. — Parti genel merkezinin, teşkilât kademelerinin ve yardımcı kolların yapacakları harcamaların ve girişecekleri yükümlülüklerin sınırları, parti tüzüğünde veya yetkili kurumların kararlarında belirtilir.

(118 No.lu Geçici Komisyonun metni)

30 ncu maddede gereğince yapılacak aday yoklamalarında, o seçim çevresinde seçime katılacağı Yüksek Seçim Kurulu tarafından ilân edilmiş olan siyasî partilerin her biri için ayrı bir sandık ve kapalı hücre bulundurulur. Aday yoklamasının yapılacağı gün ve yer, ilçe seçim kurulunca tespit edilerek mutlak vasıtalarla ilân olunur ve ilgili siyasî partilere duyurulur. Siyasî partilerin aday yoklamaları ilçe seçim kurulunca yapılır.

Parti Seçmen Kütüğü :

Madde 36. — Siyasî partiler kendi tüzük ve yönetmeliklerine göre, aday yoklamasına katılacaklara ait seçmen kütüklerini, aday yoklamasından otuz gün önce düzenleyip ilçe seçim kurullarına bildirmek zorundadırlar.

Bu kütükler ilçe seçim kurulları tarafından ilçe seçim kurulu başkanlığının ve ilgili partilerin ilçe yönetim kurulu başkanlıkları kapılarına asılarak yedi gün süre ile ilân olunur. Kütüklere, ilgili parti üyeleri tarafından yazı ile itiraz edilebilir. İtirazlar, ilçe seçim kurulu tarafından parti tüzük ve yönetmelikleri çerçevesi içerisinde incelenir; itiraz, üç gün içinde karara bağlanır; itiraz yerinde görülürse kütük düzeltilir; itiraz yerinde değilse reddolunur. Bu itirazların kabul veya reddine dair ilçe seçim kurulu kararları kesindir. İtirazların kabulü ile boş kalan yerlere başkaları ikame edilemez.

Kesinleşen kütükler ilgili partinin ilçe yönetim kuruluna bildirilir.

Aday yoklaması için değişik partilere aid olmak üzere düzenlenen ve kesinleşmiş olan parti seçmen kütüklerinde aynı isimlere rastlandığı takdirde, o kimse, hangi partiyi tercih ettiğini ilçe seçim kuruluna yazı ile bildirir. Bu bildiriye bulunan kimsenin tercih etmediği siyasî partilerle ilgili kesilmiş olur ve durum ilgili partilerin ilçe yönetim kurullarına ilçe seçim kurulunca bildirilir. İkinci fıkrada yazılı süre içerisinde yazılı başvurma yapılmazsa, bu kimsenin adı yazılı olduğu bütün partilere ait seçmen kütüklerinden silinir ve bu partilerin hepsinde üyelik sıfatı kalıcı ve durum ilgili partilerin ilçe yönetim kurullarına, ilçe seçim kurulunca bildirilir.

Aday Yoklamalarında Yasaklar ve Propaganda Kayıtlanması :

«Madde 37. — Aday yoklamalarına katılan aday adayları için propaganda yapmak amacı ile açık hava toplantıları, örf ve âdete göre sohbet toplantısı sayılanlar hariç, kapalı salon toplantıları tertiplenemez; duvar ilânı, el ilânı ve diğer nevi matbualarla propaganda yapılamaz.

İl Seçim Kurulu, bedeli seçim giderlerinden karşılanmak üzere her bir siyasî parti için, adayların veya partilerin vereceği yazılı bilgileri esas alarak, adayların meslek ve sanat hayatlarındaki derece, başarı ve eserlerini ve memlekete ve partiye hizmetlerini gösterir ve vesikalık fotoğraflarını taşıyan matbualar bastırır. Adayların soyadı alfabe sırasına göre ve yeteri kadar düzenlenecek olan bu matbualar adaylara eşit sayıda dağıtılır ve sandık başlarına asılır.

Aday adayları, mensup oldukları partinin programı, genel kongresinin ve yetkili organlarının kararları ile partinin seçim bildirisine aykırı milli, mahallî yahut meslekî çapta herhangi bir vaitte bulunamazlar ve türkçeden başka dil ve yazı kullanamazlar.

Aday adayları, aday yoklamasında oy kullanacak partili üyelere veya yakınlarına maddî çıkar sağlama amacı güdemezler; aday yoklamasında oy kullanacakları etkileme maksadiyle meşru ve hukuka uygun olmayan davranışlarda bulunamazlar.»

(Hükümetin teklifi)

Siyasî partilerin harcamalarına ilişkin müsbet evrak 5 yıl süreyle saklanır.

İki yüz elli liraya kadar (iki yüz elli lira dahil) harcamaların maktubuz veya fatura gibi bir belgeyle tevsik edilmesi zorunlu değildir. Ancak, bütün harcamaların yetkili yönetim organının kararına dayanması şarttır. Şu kadar ki, yetkili kurulca tasdik edilen bütçede öngörülmiş harcamalar için, ödenekleri sınırı içinde kalmak şartıyla, ayrıca karar alınması gerekmez.

Siyasî partilerin teşkilât kademelerinin ve yardımcı kollarını malî bakımdan iç denetimlerinin nasıl yapılacağı parti tüzüklerinde belirtilir.»

Malî sorumluluk :

«Madde 77. — Siyasî partilerin yapacakları harcamalar, bağış ve girişecekleri yükümlülükler; genel merkezde parti tüzel kişiliği adına, illerde il yönetim kurulu adına ve ilçelerde de ilçe yönetim kurulu adına yapılır.

Siyasî partilerin genel merkezlerindeki yardımcı kollar ile il ve ilçelerdeki teşkilât kademeleri ve yardımcı kollar tarafından parti tüzel kişiliği adına bağışta girişilmesine ve yüküm yüklenilmesine ilişkin esaslar, merkez karar veya yönetim organınca tespit olunur. Bu esaslara aykırı olarak yahut siyasî partilerin tüzüklerine göre, merkez karar veya yönetim organınca önceden yazılı yetki verilmediği veya sonradan bir kararla tasdik edilmediği takdirde, partinin teşkilât kademelerinin ve yardımcı kollarının giriştikleri bağış ve yükümlülüklerden dolayı, parti tüzel kişiliği hiçbir suretle sorumlu tutulamaz, merkez karar veya yönetim organı veya genel başkan veya parti tüzel kişiliği aleyhine takipte bulunulamaz, dava açılmaz; bu takdirde sorumluluk, bağışta girişen veya yükümü yüklenen kişi veya kişilere aittir.»

Parti bütçesi ve kesinhesabı :

«Madde 79. — Siyasî partilerin genel merkezlerine ait bütçe ve kesinhesapları genel kongrece ve her teşkilât kademesinin bütçe ve kesinhesabı da, kendi kongrelerince karara bağlanır.»

Gelir ve giderleri bildirme :

«Madde 80. — Siyasî partilerin genel merkezleri, genel kongrelerine sundukları kesinhesabın tasdikli bir örneğini, genel kongrenin bu konuda aldığı kararın tasdik örneği ile birlikte ve genel kongrelerinin bitiminden itibaren en çok iki ay içinde Anayasa Mahkemesi Başkanlığına vermek zorundadırlar.»

Anayasa Mahkemesinin incelemesi :

«Madde 82. — Anayasa Mahkemesi; kesinhesapların alınmasından başlayarak bir yıl içinde, kendisine verilen bilgilerin tevsikinin ilgili siyasî partilerden her zaman isteyebilir ve gerekli görürse evrak üzerinde inceleme yapar; siyasî partilerin genel merkezinde ve teşkilâtında doğrudan doğruya veya kendi üyeleri arasından seçeceği bir naip eliyle yahut Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığı vasıtasıyla inceleme ve araştırmalar yapabilir. Ve bu maksatla tarafsız, resmî görevi bulunmayan ve yeminli bilirkişi görevlendirebilir.

Aday adayının kişiliğinden şüphe ve tereddüde yer vermeyecek şekilde yazılmış bulunan pusla-daki isimler geçerlidir. Kurulca okunamayan adlar hesaba katılmaz; ancak, bu takdirde, oy puslası, gerektiğinden az sayıda ad ihtiva eden pusla gibi işlem görmez.»

Kimliğin tespiti :

«Madde 41. — Oy vermek, o aday yoklamasına katılmaya yetkili olduğunu belirten parti belgesinin gösterilmesiyle mümkündür. Bu belgeyi gösteremeyenlerden yahut belgenin sahibi olduğun-

(118 No.lu Geçici Komisyonun metni)

Kimliğin tespiti :

«Madde 41. — Teklifin 1 nci çerçeve maddesi içinde yer alan 41 nci madde aynen kabul edilmiştir.»

(Hükümetin teklifi)

Müşahitler :

Madde 38. — Teklifin 1 nci çerçeve maddesi içinde yer alan 38 nci madde aynen kabul edilmiştir.

Kuruldaki parti temsilcisinin görevini yerine getirmemesi :

«Madde 39. — Aday yoklamasının yapılacağı gün oy verilmesine başlanmazdan önce veya oy verme sırasında ilçe seçim kuruluna dahil siyasi parti temsilcisi görevini yapmazsa, ceza hükümleri saklı kalmak üzere, yerine siyasi partinin sıradaki yedek temsilcisi getirilir. Bu da mümkün olmazsa, bu cihet tutanağa geçirilir ve eksikler o ilçe seçim kurulunda sandık alanı çevresinde parti seçmeni yeterliğine sahip ve okur - yazar olanlar arasından ilçe seçim kurulu başkanının seçeceği kinse ile tamamlanır.»

Oy pusulası :

«Madde 40. — 1. Her ilçe seçim kurulu, sandık başında Yüksek Seçim Kurulunca bastırılmış özel filigranlı oy pusulası bulundurur. Oy pusulasının üzerinde, pusulaya yazılması zorunlu aday sayısına eşit adette sıra numarası alt alta basılmış olur.

Partili seçmenlerin, aday adlarını bu sıra numaralarının hizasına bizzat el yazısıyla yazmaları şarttır.

Partili seçmenin okuma - yazma bilmediğinin ilçe seçim kurulu başkanı veya görevlendireceği partili olmayan kurul üyesi tarafından tespit edilmesi takdirinde, kurul başkanı veya görevlendireceği partili olmayan kurul üyesi; partili seçmenle ve partili seçmen istediği veya yanında getirdiği takdirde, seçmen yeterliğini haiz bir şahısla birlikte kapalı hücreye girerler. Kurul başkanı veya görevlendirmiş olduğu kurulun partili olmayan üyesi, önce, soyatları alfabetik sırasına göre düzenlenen listeyi partili seçmen isterse, kendisine tam olarak okur ve ondan sonra partili seçmenin belirteceği adayın adını yine belirteceği sıra numarasının hizasına el yazısıyla yazar.

Okuma - yazma bilmediği tespit edilen bir partili seçmene refakete eden kimse, başka bir partili seçmenin oy kullanması sırasında kapalı hücreye giremez.

Sandık başına gelen partili seçmene, ilçe seçim kurulu başkanı veya görevlendireceği kurul üyesi özel filigranlı oy pusulasını, ilçe seçim kurulu başkanlığının mührü ile mühürledikten sonra verir.

2. Belli bir seçim çevresinde gösterilmesi gereken aday sayısının yarısından bir fazla miktarınca aday adının oy pusulasına yazılması şarttır.

Ancak, seçim çevresinde ;

- a) Aday sayısı 2 olduğu takdirde bir aday adı,
- b) 3 aday olduğu takdirde 2 aday adı,
- c) 5 aday olduğu takdirde 3 aday adı yazılır.
- c) 7'den (7 dâhil) yukarı aday olduğu takdirde aday sayısı tek sayılı ise, çift sayı haline getirildikten sonra yarısına bir ilâve olunmak suretiyle bulunan aday sayısınınca ad oy pusulasına yazılır.

Oy pusulalarında gösterilen sayıdan daha az aday sayısının yazılı olduğu pusulalar muteber değildir.

Oy pusulalarındaki sıra numaralarının hizasına yazılmış olmayan fazla aday adları ve aynı hiyaya birden fazla yazılmış olan fazla aday adlarından ilk yazılı olanından sonra gelenler, hesaba katılmaz.

Aday adayının kişiliğinden şüphe ve tereddüde yer vermeyecek şekilde yazılmış bulunan pusuladaki isimler geçerlidir. Kurulca okunamayan adlar hesaba katılmaz; ancak, bu takdirde, oy pusulası, gerektiğinden az sayıda ad ihtiva eden pusula gibi işlem görmez.»

(Hükümetin teklifi)

da tereddüt edilenlerden parti hüviyet cüzdanı veya o da yoksa nüfus hüviyet cüzdanı istenebilir. Ancak, İlçe Seçim Kurulu Başkanı ile ilgili siyasi partinin bu kuruldaki temsilcileri seçmenin kimliğinde ittifak ettikleri veyahut kendilerince tanıyan o partiye mensup iki seçmen marifetiyle seçmenin kimliğini tespit ettikleri takdirde, parti seçmen kütüğünde adı bulunan seçmen oy kullanabilir. Bu suretle oy veren seçmenin imzasının yanına tanıklık yapanların adları ve kimlikleri yazılır ve kendilerine imzalatılır».

Oy vermeden önceki işler :

«Madde 42. — İlçe Seçim Kurulu önüne gelen seçmen, aday yoklamasına katılmaya yetkili olduğunu gösterir parti belgesini başkana verir veya seçmen sıra numarasını başkana söyler ve kimliğini ispat eder. Daha sonra, 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanununun 91 nci maddesinin 2 ilâ 4 ncü fıkraları hükümleri uygulanır.»

Muteber olmayan zarf ve puslalar :

«Madde 44. — Aşağıda yazılı oy puslaları muteber değildir :

1. — İlçe Seçim Kurulunca partili seçmene verilen tek biçim ve renkteki ve İlçe Seçim Kurulu Başkanlığının çift mührünü taşıyan zarftan başka zarfa konulmuş oy puslaları ;

2. — 40 ncı maddenin birinci bendinin birinci fıkrasında gösterilen şekilde Yüksek Seçim Kurulunca bastırılmamış oy puslaları ;

3. — İlçe Seçim Kurulu Başkanlığının mührünü taşımayan oy puslaları ;

4. — Hangi seçmen tarafından atıldığı belli olacak şekilde imza, mühür veya işaret taşıyan zarfa konulmuş oy puslaları ;

5. — 40 ncı maddenin birinci bendinin üçüncü fıkrası gereğince okuma - yazma bilmeyen parti seçmeniyle birlikte kapalı hücreye giren görevlinin attığı imza dışında - imzalı veya mühürlü veya seçmenin kim olduğunu belirten herhangi bir işaret taşıyan oy puslaları ; ve

6. — Aynı zarftan zarfın atıldığı sandıkla ilgili olmayan başka siyasi partilerin aday yoklaması adaylarını kısmen veya tamamen ihtiva eden tarzda tertiplenmiş olarak çıkan oy puslaları ve aynı zarftan değişik partilere aidolarak çıkan oy puslalarının tamamı.

Aynı partiye aidolup tamamıyla aynı adları taşıyan oy puslalarının aynı zarftan birden fazla çıkması takdirinde, bunlar tek pusla sayılır.»

Sayımın ilân ve sonucu :

«Madde 45. — Oyların sayımı ve sonuçlarının sayım cetvellerine geçirilmesi biter bitmez, 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanununun 105 nci maddesi hükümleri, zikri geçen maddenin 9 ncü bendi ile son fıkrası haric olmak üzere, uygulanır.

Her siyasi parti için ayrı ayrı düzenlenecek basılı tutanak kâğıdında, o partiden aday olmak üzere aday yoklamasında aday olmuş bulunanların aldıkları oyların toplamı rakam ve yazı ile belirtilir. Bu tutanak, ilgili siyasi partinin temsilcisi ve Kurul Başkanı tarafından imzalanır.

İtiraz hakkı :

«Madde 46. — Kurulların veya Kurul Başkanlarının kesin olmayan kararlarına karşı ilgili siyasi parti, o siyasi partiden aday yoklamasında aday olanlar yahut o siyasi partilerin teşkilât kademelerinin başkanları veya vekilleri ile parti müşahitleri itiraz edebilirler.»

Oy vermeden önceki işler :

«Madde 42. — Teklifin 1 nci çerçeve maddesi içinde yer alan 42 nci madde aynen kabul edilmiştir.»

Muteber olmayan zarf ve pusulalar :

«Madde 44. — Aşağıda yazılı oy pusulaları muteber değildir :

1. İlçe seçim kurulunca partili seçmene verilen tek biçim ve renkteki ve ilçe seçim kurulu başkanlığının çift mührünü taşıyan zarftan başka zarfa konulmuş oy pusulaları;
2. 40 nci maddenin birinci bendinin birinci fıkrasında gösterilen şekilde Yüksek Seçim Kurulunca bastırılmamış oy pusulaları;
3. İlçe seçim kurulu başkanlığının mührünü taşımayan oy pusulaları;
4. Hangi seçmen tarafından atıldığı belli olacak şekilde imza, mühür veya işaret taşıyan zarfa konulmuş oy pusulaları;
5. Aynı zarftan zarfın atıldığı sandıkta ilgili olmayan başka siyasi partilerin aday yoklaması adaylarını kısmen veya tamamen ihtiva eden tarzda tertiplenmiş olarak çıkan oy pusulaları ve aynı zarftan değişik partilere aidolarak çıkan oy pusulalarının tamamı.

Aynı partiye aیدolup tamamıyla aynı adları taşıyan oy pusulalarının aynı zarftan birden fazla çıkması takdirinde, bunlar tek pusula sayılırlar.»

Sayımın ilân ve sonucu :

«Madde 45. — Teklifin 1 nci çerçeve maddesi içinde yer alan 45 nci madde aynen kabul edilmiştir.»

İtiraz hakkı :

«Madde 46. — Teklifin 1 nci çerçeve maddesi içinde yer alan 46 nci madde aynen kabul edilmiştir.»

(Hükümetin teklifi)

İl seçim kurullarında birleştirme :

«Madde 47. — İl seçim kurulu, ilçe seçim kurullarından gelen evrakı her siyasî parti için ayrı ayrı olmak üzere birleştirir. Bu birleştirmede il seçim çevresindeki:

1. Parti seçmeni sayısı;
2. Oy kullanan parti seçmenlerinin sayısı;
3. İtiraz edilmiş veya ihtilâflı görülmüş olup da muteber sayılarak hesaba katılan oy puslalarının sayısı;
4. Muteber sayılmayan ve hesaba katılmayan oy puslalarının sayısı;
5. Muteber sayılan ve hesaba katılan oy puslalarının genel toplamı;
6. Soyadı alfabe sırasına göre adaylardan her birinin aldıkları oy sayısı; rakam ve yazı ile bir tutanağa geçirilir ve alınan oyların büyüklük sırasına göre seçilmiş olanlar, sıra ile belirtilir.

İl seçim kurulu, parti adaylığına seçildikleri anlaşılanlara birer tutanak verir. Bu tutanakta adayın hangi sırayı aldığı da belirtilir. Tutanaklardan ikişer örnek en çabuk vasıta ile Yüksek Seçim Kuruluna gönderilir. Ancak parti adaylığına seçilenler belli olur olmaz, adları ve soyadları ve mensub oldukları siyasî parti, telgrafla ve - varsa - ayrıca telefonla yahut telsizle Yüksek Seçim Kuruluna bildirilir.

Aynı miktarda oy almış olanlar arasındaki sırayı, o siyasî partinin 31 nci maddenin 2 nci fıkrasında yazılı organ veya kurulu tespit eder.»

Aday yoklamasının ve tutanağın iptali :

«Madde 50. — Adaylık tutanağına yapılan itiraz, oyların dökümüne veya sayımına ilişkin olduğu ve yeniden yapılan döküm ve sayım sonucunda tutanakların iptaline karar verildiği takdirde, yeniden döküm ve sayım sonucuna göre seçildikleri anlaşılanlara Yüksek Seçim Kurulu tarafından tutanakları verilir.

Bir seçim çevresinde aday yoklaması, aday yoklaması işlemleri sebebiyle iptaline karar verildiği takdirde, aday yoklaması yenilenmez ve bu seçim çevresi için bütün adaylar, 31 nci maddede yazılı organ veya kurul tarafından tespit edilir.

Adaylardan yalnız birinin veya bir kaçının tutanağının iptaline karar verildiği hallerde, tutanakları iptal olunan adayların yerine, aday yoklamasında aldıkları oy sırasına göre sırada başta gelenlere tutanak verilir. Sırada olanlar yetmediği takdirde boş kalan yerlerin doldurulması için bu maddenin yukarıdaki fıkrası uygulanır.

Belli bir seçim için parti adaylarının Yüksek Seçim Kuruluna bildirilmesinden sonra, aday yoklaması ile ve adaylarla ilgili itiraz ve şikâyetler dikkate alınmaz. Bu gibi itiraz ve şikâyetler üzerine başlamış olan işlemler durdurulur ve itiraz ve şikâyetler sonucunda bir karar alınsa bile uygulanmaz.»

Gelir makbuzları :

«Madde 75. — Siyasî partilerin genel merkezlerinin ve teşkilât kademelerinin gelirleri, parti merkez karar veya yönetim organınca bastırılan makbuzlar karşılığında alınır. Parti teşkilât kademeleri aldıkları ve kullandıkları makbuzlar dolayısıyla parti merkez karar veya yönetim organına karşı malî sorumluluk taşırlar.

Makbuzların asıl kısımlarıyla dipkoçanlarında aynı müteselsil numara bulunur. Makbuz dip koçanlarının saklama süresi 5 yıldır.

Aday adayları, aday yoklamasında oy kullanacak partili üyelere veya yakınlarına maddî çıkar sağlama amacı güdemezler; aday yoklamasında oy kullanacakları etkileme maksadıyla meşru ve hukuka uygun olmayan davranışlarda bulunamazlar.»

(118 No.lu Geçici Komisyonun metni)

İl seçim kurullarında birleştirme :

«Madde 47. — İl seçim kurulu, ilçe seçim kurullarından gelen evrakı her siyasi parti için ayrı ayrı olmak üzere birleştirir. Bu birleştirmede il seçim çevresindeki :

1. Partili seçmen sayısı;
2. Oy kullanan partili seçmenlerin sayısı;
3. İtiraz edilmiş veya ihtilâflı görülmüş olup da muteber sayılarak hesaba katılan oy pusulalarının sayısı;
4. Muteber sayılmayan ve hesaba katılmayan oy pusulalarının sayısı;
5. Muteber sayılan ve hesaba katılan oy pusulalarının genel toplamı;
6. Soyadı alfabe sırasına göre adaylardan her birinin aldıkları oy sayısı; rakam ve yazı ile adayın hangi sırayı aldığı da belirtilir. Tutanaklardan ikişer örnek en çabuk vasıtayla Yüksek Seçim Kuruluna gönderilir. Ancak parti adaylığına seçilenler belli olur olmaz, adları ve soyadları ve mensub oldukları siyasi parti, telgrafla ve - varsa - ayrıca telefonla yahut telsizle Yüksek Seçim Kuruluna bildirilir.

Aynı miktarda oy almış olanlar arasındaki sırayı, o siyasi partinin 31 nci maddenin 2 nci fıkrasında yazılı organ veya kurulu tespit eder.»

Aday yoklamasının ve tutanağın iptali :

«Madde 50. — Adaylık tutanağına yapılan itiraz, oyların dökümüne veya sayımına ilişkin olduğu ve yeniden yapılan döküm ve sayım sonucunda tutanakların iptaline karar verildiği takdirde, yeniden yapılan döküm ve sayım sonucuna göre seçildikleri anlaşılana Yüksek Seçim Kurulu tarafından tutanakları verilir.

Bir seçim çevresinde aday yoklaması, aday yoklaması işlemleri sebebiyle iptaline karar verildiği takdirde, aday yoklaması yenilenmez ve bu seçim çevresi için bütün adaylar, 31 nci maddede yazılı organ veya kurul tarafından tespit edilir.

Adaylardan yalnız birinin veya birkaçının tutanağının iptaline karar verildiği hallerde, tutanakları iptal olunan adayların yerine, aday yoklamasında aldıkları oy sırasına göre sırada başta gelenlere tutanak verilir. Sırada olanlar yetmediği takdirde boş kalan yerlerin doldurulması için bu maddenin yukarıdaki fıkrası uygulanır.

Belli bir seçim için parti adaylarının Yüksek Seçim Kuruluna bildirilmesinden sonra, aday yoklaması ile ve adaylarla ilgili itiraz ve şikâyetler dikkate alınmaz. Bu gibi itiraz ve şikâyetler üzerine başlamış olan işlemler durdurulur ve itiraz ve şikâyetler sonucunda bir karar alınsa bile uygulanmaz.»

Gelir makbuzları :

«Madde 75. — Siyasi partilerin genel merkezlerinin ve teşkilât kademelerinin gelirleri parti merkez karar veya yönetim organınca bastırılan makbuzlar karşılığında alınır. Parti teşkilât kademeleri aldıkları ve kullandıkları makbuzlar dolayısıyla parti merkez karar veya yönetim organına karşı malî sorumluluk taşırlar.

Makbuzların asıl kısımlarıyla dip koçanlarında aynı müteselsil numara bulunur. Makbuz dip koçanlarının saklama süresi beş yıldır.

Sağlanan gelirin miktarıyla, gelirin sağlandığı kimsenin adı, soyadı ve makbuzu düzenleyeninin imzası, makbuzda ve dip koçanda yer alır.»

(Hükümetin teklifi)

Müşahitler :

«Madde 38. — Aday yoklaması sırasında siyasi partilerin birer müşahidi kendi partilerine ait sandık başı işlemlerini takibetmek üzere hazır bulunabilirler. Aday yoklamasında aday olanlar, müşahit sıfatı ile sandık başında bulunamazlar.»

Kuruldaki parti temsilcisinin görevini yerine getirmesi :

«Madde 39. — Aday yoklamasının yapılacağı gün oy verilmesine başlamazdan önce veya oy verme sırasında ilçe seçim kuruluna dair siyasi parti temsilcisi görevini yapmazsa, ceza hükümleri saklı kalmak üzere, yerine, siyasi partinin sıradaki yedek temsilcisi getirilir. Bu da mümkün olmazsa, bu cihet tutanağa geçirilir ve eksikler o ilçe seçim kurulunda sandık alanı çevresinde parti seçmeni yeterliğine sahip ve okur yazar olanlar arasından ilçe seçim kurulu başkanının seçeceği kimse ile tamamlanır.»

Oy pusulası :

«Madde 40. — 1. — Her ilçe seçim kurulu, sandık başında Yüksek Seçim Kurulunca bastırılmış özel filigranlı oy pusulası bulundurur. Bu pusulanın üzerinde, pusulaya yazılması zorunlu aday sayısına eşit adette sıra numarası altalta basılmış olur.

Partili seçmenlerin, aday adlarını bu sıra numaralarının hizasına bizzat el yazısı ile yazmaları şarttır.

Parti seçmeninin okuma - yazma bilmediğinin ilçe seçim kurulu başkanı veya görevlendireceği partili olmayan kurul üyesi tarafından tespit edilmesi takdirinde, kurul başkanı veya görevlendireceği partili olmayan Kurul Üyesi; partili seçmenle ve partili seçmen istediği veya yanında getirdiği takdirde seçmen yeterliğini hazırlayan şahısla birlikte kapalı hücreye girerler. Kurul Başkanı veya görevlendirilmiş olduğu kurulun partili olmayan üyesi, önce, soyadlarının alfabetik sırasına göre düzenlenen listeyi partili seçmene tam olarak okur ve ondan sonra partili seçmenin sözle ifade edeceği adayın adını yine adayın sözle ifade edeceği sıra numarasının hizasına el yazısıyla yazar ve pusulanın altına imzalar. Partili seçmen, üzerinde aday adlarının yazılı olduğu bir listeyi Kurul Başkanına veya görevlendirmiş olduğu partili olmayan kurul üyesine yahut kuruldaki parti temsilcisine veyahut parti müşahidine vermek suretiyle, orada yazılı adların oy pusulasına yazılmasını isterse bu istek reddedilir.

Okuma - yazma bilmediği tespit edilen bir partili seçmene refakat eden kimse, başka bir partili seçmenin oy kullanması sırasında kapalı hücreye giremez.

Sandık başına gelen parti seçmenine, ilçe Seçim Kurulu Başkanı veya görevlendireceği kurul üyesi özel filigranlı oy pusulasını, ilçe Seçim Kurulu Başkanlığının mührü ile mühürlendikten sonra verir.

2. — Belli bir seçim çevresinde gösterilmesi gereken aday sayısının yarısından bir fazla miktarında aday adının oy pusulasına yazılması şarttır. Aday sayısının yarısı tam sayı değil ise tam sayıya çıkarılır. Seçim çevresinde seçilecek aday sayısı 2 olduğu takdirde bir aday adı yazılır.

Özel filigranlı oy pusulalarında gösterilen sayıdan daha az aday sayısının yazılı olduğu pusulalar muteber değildir.

Özel filigranlı oy pusulalarındaki sıra numaralarının hizasına yazılmış olmayan fazla aday adları ve aynı hizaya birden fazla yazılmış olan fazla aday adlarından ilk yazılı olanından sonra gelenler, hesaba katılmaz.

(118 No.lu Geçici Komisyonun metni)

(Hükümetin teklifi)

(118 No.lu Geçici Komisyonun metni)

Harcamada usul :

«Madde 76. — Parti genel merkezinin teşkilât kademelerinin ve yardımcı kolların yapacakları harcamaların ve girişecekleri yükümlülüklerin sınırları, parti tüzüğünde veya yetkili kurumların kararlarında belirtilir.

Siyasî partilerin harcamalarına ilişkin müspit evrak 5 yıl süreyle saklanır.

İki yüz elli liraya kadar (iki yüz elli lira dâhil) harcamaların makbuz veya fatura gibi bir belgeyle tevsik edilmesi zorunlu değildir. Ancak, bütün harcamaların yetkili yönetim organının kararına dayanması şarttır. Şu kadar ki, yetkili kurulca tasdik edilen bütçede öngörülmüş harcamalar için, ödenekleri sınırı içinde kalmak şartıyla, ayrıca karar alınması gerekmez.

Siyasî partilerin teşkilât kademelerinin ve yardımcı kollarını malî bakımdan iç denetimlerinin nasıl yapılacağı parti tüzük ve yönetmeliklerinde belirtilir.»

Malî sorumluluk :

«Madde 77. — Siyasî partilerin yapacakları harcamalar, bağışlar ve girişecekleri yükümlülükler; genel merkezde parti tüzelkişiliği adına, illerde il yönetim kurulu adına ve ilçelerde de ilçe yönetim kurulu adına yapılır.

Siyasî partilerin genel merkezlerindeki yardımcı kollar ile il ve ilçelerdeki teşkilât kademeleri ve yardımcı kollar tarafından parti tüzelkişiliği adına bağışta girişilmesine ve yüküm yüklenmesine ilişkin esaslar, merkez karar veya yönetim organınca tespit olunur. Bu esaslara aykırı olarak yahut siyasî partilerin tüzüklerine göre, merkez karar veya yönetim organınca önceden yazılı yetki verilmediği veya sonradan bir kararla tasdik edilmediği takdirde, partinin teşkilât kademelerinin ve yardımcı kollarının giriştikleri bağış ve yükümlülüklerden dolayı, parti tüzelkişiliği hiçbir suretle sorumlu tutulamaz, merkez karar veya yönetim organı veya genel başkan veya parti tüzelkişiliği aleyhine takipte bulunulamaz. Bu takdirde sorumluluk, bağışta girişen veya yükümü yüklenen kişi veya kişilere aittir.»

Parti kesinhesabı :

«Madde 79. — Siyasî partilerin genel merkezlerine ait kesinhesaplar genel kongrece ve her teşkilât kademesinin kesinhesabı da, kendi kongresince karara bağlanır.»

Gelir ve giderleri bildirme :

«Madde 80. — Siyasî partilerin genel merkezleri, genel kongrelerine sundukları kesinhesabını tasdikli bir örneğini, genel kongrenin bu konuda aldığı kararın tasdikli örneği ile birlikte ve genel kongrelerinin bitiminden itibaren en çok iki ay içinde Anayasa Mahkemesi Başkanlığına vermek zorundadırlar.»

Anayasa Mahkemesinin incelemesi :

«Madde 82. — Anayasa Mahkemesi; kesinhesapların alınmasından başlayarak bir yıl içinde kendisine verilen bilgilerin tevsikini ilgili siyasî partilerden her zaman isteyebilir ve gerekli görürse evrak üzerinde inceleme yapar; siyasî partilerin genel merkezinde ve teşkilâtında doğrudan doğruya veya kendi üyeleri arasından seçeceği bir naip eliyle yahut Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla inceleme ve araştırmalar yapabilir. Ve bu maksatla tarafsız, resmî görevi bulunmayan ve yemînli bilirkişi görevlendirebilir.

Anayasa Mahkemesi, ilgili siyasî partinin temsilcisinden yazılı mütalâa isteyebilir. Gerekli görürse onları sözlü olarak da dinleyebilir.

(Hükümetin teklifi)

Anayasa Mahkemesi, ilgili siyasî partinin temsilcisinden yazılı mütalâa isteyebilir. Gerekli görürse onları sözlü olarak da dinleyebilir..

Anayasa Mahkemesi incelemeleri ve araştırmaları sonucunda, o siyasî partinin gelir ve giderlerinin doğruluğu ve kanuna uygunluğu hakkında bir karar verir: Kanuna uygun olmayan gelirler ile giderler dolayısıyla da bunların Hazineye gelir kaydedilmesine karar verir.»

Aday yoklamalarında yasaklara ve propaganda kayıtlanmasına karşı hareket :

«Madde 122. — Aday yoklamalarında 37 nci maddenin bir, iki ve üçüncü fıkralarına aykırı olarak propaganda yapanlar hakkında bir aydan üç aya kadar hapis ve 100 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

Aday yoklamalarında 37 nci maddenin son fıkrasına aykırı harekette bulunanlar hakkında; fiil, daha ağır bir cezayı veya 26 . 4 . 1961 tarih ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanununun 152 nci maddesindeki cezayı gerektirmediği takdirde, üç aydan bir yıla kadar hapis ve iki bin beş yüz liradan on bin liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.»

Mali incelemede bilgi verilmemesi :

«Madde 125. — 82 nci madde gereğince yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen parti sorumluları ile aynı madde gereğince istenen bilgileri kasten vermeyen parti sorumluları hakkında, 3 aydan 6 aya kadar hapis cezası hükmolunur.»

MADDE 2. — 13 . 7 . 1965 tarih ve 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 71 nci maddesinin 2 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«Yukardaki fıkranın dışında kalan gerçek veya tüzelkişilerin her birinin bir siyasî partiye aynı yıl içerisinde yirmibeşbin liradan fazla kıymette bağışta bulunması yasaktır. Bağış veya bağışların bağışta bulunana veya yetkili temsilcisine veya vekiline ait olduğunun partice verilen makbuzda açıkça belirtilmesi gerekir. Böyle bir belgeye dayanılmaksızın siyasî partilerce bağış kabul edilemez.»

Kaldırılan hükümler :

MADDE 3. — «13 . 7 . 1965 tarih ve 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 34 ncü maddesi : 65 nci maddesinin 1 nci fıkrası 3 numaralı bendinde yazılı «önseçime veya» ibaresi ile 66 nci maddesinin 2 numaralı bendinin 4 ncü fıkrasında yazılı «ve önseçim» ve «veya önseçim» ibareleri ile 81 nci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 4. — 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun, 17 Nisan 1964 tarihli ve 447 sayılı Kanunun birinci maddesinin birinci bendi ile değiştirilmiş olan 24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Seçimi Kanununun 1 nci maddesi gereğince Cumhuriyet Senatosu üyeleri seçiminde de uygulanan ve 13 . 7 . 1965 tarih ve 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 128 nci maddesi ile tümü, 14 . 7 . 1965 tarih ve 656 sayılı Kanunla da 1 nci fıkrası değiştirilen, 15 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Siyasî partilerin adaylarını tespit etmeleri :

«Madde 15. — Siyasî partiler, aday tespitlerini ve adaylarının listelerdeki sıralarını demokratik kurallara uygun ve kendi tüzük ve yönetmelikleri dairesinde, seçim kurullarının denetiminde yapılacak aday yoklamasında, oy verme gününden önceki kırk ikinci gün tespit ederler.

(118' No.lu Geçici Komisyonun metni)

Anayasa Mahkemesi incelemeleri ve araştırmaları sonucunda o siyasî partinin gelir ve giderlerinin doğruluğu ve kanuna uygunluğu hakkında ve kanuna uygun olmayan gelirler ile giderler dolayısıyla de bunların Hazineye gelir kaydedilmesine karar verir.»

Aday yoklamalarında yasaklara ve propaganda kayıtlanmasına karşı hareket :

«Madde 122. — Teklifin 1 nci çerçeve maddesi içinde yer alan 122 nci madde aynen kabul edilmiştir.»

Malî incelemede bilgi verilmemesi :

«Madde 125. — Teklifin 1 nci çerçeve maddesi içinde yer alan 125 nci madde aynen kabul edilmiştir.»

MADDE 2. — Teklifin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Kaldırılan hükümler :

MADDE 3. — Teklifin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Teklifin 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

Siyasî partilerin yetkili organ veya kurul veya mercilerince aday gösterilmesi ve adayların sırasının tespit edilmesi konusunda, kanun ile parti tüzük ve yönetmeliklerinde yer alan hükümler saklıdır.»

MADDE 5. — 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun, 17 Nisan 1964 tarihli ve 447 sayılı Kanunun birinci maddesinin birinci bendi ile değiştirilmiş olan 24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Seçimi Kanununun 1 nci maddesi gereğince, Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin seçiminde ve uygulanan ve 14 . 7 . 1965 tarih ve 656 sayılı Kanunla 1 nci fıkrası değiştirilen, 19 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Adaylar için müracaat :

«Madde 19. — Milletvekilliği adaylığı için oy verme gününden önceki otuz yedinci gün saat 17,00'ye kadar müracaat edilir.

Bir seçimde bağımsız aday olarak müracaat edenlerin, daha önce aynı seçim için herhangi bir siyasî partiden aday yoklamasına katılmamış olması gereklidir.

Milletvekilliği adaylığı için yapılacak müracaat, adayın, milletvekili seçilmek istediği çevrenin il Seçim Kurulu Başkanlığına, bu kanunun adaylık için aradığı şart ve vasıfları haiz olduğunu belirten bir yazı ile yapılır. Kurul Başkanlığı, müracaatın alındığına dair bir belge verir, müracaatı ilân eder ve derhal Yüksek Seçim Kuruluna bildirir.

Siyasî Partiler tarafından müracaat, seçime katılacakları çevrelere ait aday listelerinin, genel merkezleri tarafından, yukarıdaki süre içinde Yüksek Seçim Kuruluna alındı belgesi karşılığında verilmesi suretiyle yapılır.

Yüksek Seçim Kurulu, bunları derhal il seçim kurullarına bildirir.

Yüksek Seçim Kurulu bütün müracaatları, il seçim kurulları da kendi çevrelerine aidolanları, alışılmış araçlarla, geçici olarak ilân ederler.»

MADDE 6. — 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun, 17 Nisan 1964 tarihli ve 447 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin 1 nci bendi ile değiştirilmiş olan ve 24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu üyelerinin Seçimi Kanununun 1 nci maddesi gereğince Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçiminde de uygulanan ve 13 . 2 . 1963 tarih ve 533 sayılı Kanunun 11 nci maddesi ile kaldırılmış bulunan 25 nci maddesi yerine, aşağıdaki madde, 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununa, 25 nci madde olarak eklenmiştir :

Tercih oyu :

«Madde 25. — Seçmen, dilerse birleşik oy pusulası üzerinde, oyunu kullandığı partinin listesinde yazılı adaylardan istediği kişiler hakkında tercihini, aşağıdaki esaslar dairesinde belirtebilir.

Seçmen tercih hakkını kullanıp kullanmamakta serbesttir. Ancak; seçmen, bu tercih hakkını kullanmak isterse, birleşik oy pusulası üzerinde adları yazılı adaylardan :

a) İki aday bulunan seçim çevresinde 1 aday için,

b) İkiden fazla aday bulunan seçim çevrelerinde yarıdan 1 fazla için, bu tercihini kullanması zorunludur.

Aday sayısının yarısı tam sayı değil ise tam sayıya çıkarılır.

Seçmen tercihini kullanmak istediği adayları, birleşik oy pusulasında oyunu kullandığı siyasî parti listesinde yazılı aday adlarının hizasında bulunan dörtgen içine (X) işaretini koymak suretiyle belirtir.

Yüksek Seçim Kurulunca bastırılan birleşik oy pusulalarının, seçmen tarafından kolaylıkla okunabilecek bir yerine, seçmenin tercih hakkını kullanıp kullanmamakta serbest olduğu ve bu hak-

(118 No.lu Geçici Komisyonun metni)

MADDE 5. — Teklifin 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun, 17 Nisan 1964 tarihli ve 447 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin 1 nci bendi ile değiştirilmiş olan ve 24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu üyelerinin Seçimi Kanununun 1 nci maddesi geçince Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçiminde de uygulanan ve 13 . 2 . 1963 tarih ve 533 sayılı Kanunun 11 nci maddesi ile kaldırılmış bulunan 25 nci maddesi yerine, aşağıdaki madde, 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununa, 25 nci madde olarak eklenmiştir:

Tercih oyu :

«Madde 25. — Seçmen, dilerse birleşik oy pusulası üzerinde, oyunu kullandığı partinin listesinde yazılı adaylardan istediği kişiler hakkında tercihini, aşağıdaki esaslar dairesinde belirtebilir.

Seçmen tercih hakkını kullanıp kullanmamakta serbesttir. Ancak; seçmen, bu tercih hakkını kullanmak isterse, birleşik oy pusulası üzerinde adları yazılı adaylardan :

- a) İki aday bulunan seçim çevrelerinde bir aday için,
- b) Üç ve dört aday bulunan seçim çevrelerinde iki aday için,
- c) Beş ve altı aday bulunan seçim çevrelerinde üç aday için,
- d) Yedi, sekiz, dokuz ve on aday bulunan seçim çevrelerinde dört aday için,
- e) Onbir, oniki, onüç, ondört ve onbeş aday bulunan seçim çevrelerinde beş aday için,
- f) Onaltı, onyedii, onsekiz, ondokuz ve yirmi aday bulunan seçim çevrelerinde altı aday için,
- g) Yirmibir, yirmiiki, yirmiüç, yirmidört ve yirmibeş aday bulunan seçim çevrelerinde yedi aday için,

(Hükümetin teklifi)

kını kullandığı takdirde, o il seçim çevresinde kaç aday için tercih işaretini kullanabileceği, belirtilmiş olur.»

MADDE 7. — 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun, 17 Nisan 1964 tarihli ve 447 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin 1 nci bendiyle değiştirilmiş olan 24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçiminde de uygulanan ve 13.2.1965 tarih ve 533 sayılı Kanunun 11 nci maddesi ile yürürlükten kaldırılmış bulunan 26 nci maddesi yerine, aşağıdaki madde, 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununa, 26 nci madde olarak eklenmiştir :

Geçerli olan ve olmayan tercih işaretleri :

«Madde 26. — Dörtgenler dışına konulan ve hangi isim hizasında konulduğu belli olmayan tercih işaretleri ile, yukardaki maddede gösterilen sayılardan eksik veya fazla olan tercih işaretleri geçersiz sayılır. Ve birleşik oy pusulası tercihsiz oy pusulası olarak dikkate alınır.

Seçmen hangi partiye oy vermiş ise, tercihini ancak o partinin adayları için belirtebilir. Bunun dışındaki tercih işaretleri geçersiz sayılır ve bu gibi birleşik oy pusulaları, tercihsiz oy pusulası olarak işlem görür.

Birleşik oy pusulasında, bu maddeye aykırı olarak kullanılan tercih işaretleri dikkate alınmaz. Ancak birleşik oy pusulası kanuna uygun olarak basılmış «Evet» mührünü taşıyorsa, tercihsiz oy pusulası gibi işlem görür.»

MADDE 8. — 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun, 17 Nisan 1964 tarihli ve 447 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin 1 nci bendi ile değiştirilmiş olan ve 24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Seçimi Kanununun 1 nci maddesi gereğince Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin seçiminde de uygulanan ve 13.2.1965 tarih ve 533 sayılı Kanunun 11 nci maddesiyle yürürlükten kaldırılmış olan 31 nci maddesinin 7 nci bendi yerine, aşağıdaki ibare, 7 nci bent olarak, 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 31 nci maddesine eklenmiştir :

«7. Siyasî parti adaylarından her birine verilmiş bulunan tercih işaretinin sayısını,»

MADDE 9. — 20.3.1968 tarih ve 1036 sayılı Kanunla, 25 Mayıs 1961 tarih ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununa eklenen ve Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin seçiminde de uygulanan 33 ncü madde aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Siyasî parti adaylarından seçilenlerin tespiti :

«Madde 33. — Siyasî parti adaylarından seçilenler aşağıdaki şekilde tespit edilir :

A) Yüksek Seçim Kuruluna verilen aday listelerindeki sıra, seçimlerde siyasî partilerin kazandıkları milletvekillerinin sırasının tespitine esas olur. Ancak, 32 nci madde gereğince her partinin kazandığı milletvekilliği sayısı tespit edildikten sonra, her parti için ayrı ayrı olmak üzere Yüksek Seçim Kurulunca örneği tespit edilecek cetvele,

1. Adayların adları, birleşik oy pusulasında her partinin aday listesindeki sıraya göre altalta yazılır.

(118 No.lu Geçici Komisyonun metni)

h) Yarımlıftı ve daha yukarı adayı olan seçim çevrelerinde, sekiz aday için bu tercihini kullanması zorunludur.

Seçmen tercihini kullanmak istediği adayları, birleşik oy pusulasında oyunu kullandığı siyasi parti listesinde yazılı aday adlarının hizasında bulunan dörüngen içine (X) işaretini koymak suretiyle belirtir.

Yüksek Seçim Kurulunca bastırılan birleşik oy pusulalarının, seçmen tarafından kolaylıkla okunabilecek bir yerine, seçmenin tercih hakkını kullanıp kullanmamakta serbest olduğu ve bu hakkını kullandığı takdirde, o il seçim çevresinde kaç aday için tercih işaretini kullanabileceği, belirtilmiş olur.»

MADDE 7. — Teklifin 7 nci maddeni aynen kabul edilmiştir.

MADDE 8. — Teklifin 8 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 9. — 20 . 3 . 1963 tarih ve 1036 sayılı Kanunla 25 Mayıs 1961 tarih ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununa eklenen ve Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçiminde de uygulanan 33 nci madde aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Siyasi parti adaylarından seçilenlerin tespiti :

«Madde 33. — Siyasi parti adaylarından seçilenler aşağıdaki şekilde tespit edilir :

A) Yüksek Seçim Kuruluna verilen aday listelerindeki sıra, seçimlerde siyasi partilerin kazandıkları milletvekilliklerinin sırasına nispeten tespitine esas olur. Ancak, 32 nci madde gereğince her partinin kazandığı milletvekilliği sayısı tespit edildikten sonra, her parti için ayrı ayrı olmak üzere Yüksek Seçim Kurulunca örneği tespit edilecek cetvele,

1. Adayların adları, birleşik oy pusulasında her partinin aday listesindeki sıraya göre altalta yazılır.

(Hükümetin teklifi)

2. Her adayın isminin hizasına aldığı geçerli tercih işaretlerinin toplamı yazılır.
3. Adayların adları hizasındaki geçerli tercih işaretlerinin toplamı, aşağıda gösterilen miktarlara ulaşmadığı takdirde, o adayın topladığı tercih işaretleri dikkate alınmaz.
4. Adayların adları hizasındaki geçerli tercih işaretlerinin toplamı, o seçim çevresindeki geçerli oyların, o seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili veya Cumhuriyet Senatosu Üyesi sayısına bölümü sonucunun bulunacak sayının üzerine ulaştığı takdirde, bu miktar tercih işaretini almış bulunan adayların adları, her parti için ayrı ayrı ve aldıkları bu miktar geçerli tercih işaretlerinin büyüklük sırasına göre ayrı bir sütuna yazılır.

Bu yazım sırasında, 13 . 7 . 1965 tarih ve 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 31 nci maddesinin 2 nci fıkrası gereğince, siyasî partilerin yetkili organ ve kurullarınca gösterilen adaylar, tercih işareti almamış veya yukarıda gösterilen miktarlarda az almış olmalarına bakılmaksızın birleşik oy pusulasında o siyasî parti listesinde mevcut sıralarını aynen muhafaza ederler. Şu kadar ki, bu adayların aldıkları geçerli tercih işaretlerinin toplamı yukarıda gösterilen miktara ulaştığı takdirde, bunlar da, aldıkları tercih işaretlerinin büyüklük sırasına göre, bir önceki fıkraya gereğince düzenlenen cetvele dahil edilirler.

Bundan sonra her seçim çevresinde, 32 nci madde gereğince partilere düşen milletvekilliği sayısı kadar milletvekili bu madde gereğince düzenlenen listenin son sütununun başından itibaren sayılmak suretiyle seçilmiş sayılır.

B) Bu işlemler açık olarak yapılır ve adaylarla müşahitler hazır bulunabilirler.

İl Seçim Kurulu Başkanı, milletvekilliğine seçilenleri gösteren tutanağın bir suretini, o seçim çevresinde derhal ilân ettirir; diğer bir suretini de bir hafta süreyle İl Seçim Kurulu kapısına astırır.»

MADDE 10. — 26 . 4 . 1961 tarih ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun 5, 52 ve 54 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Sandık bölgesi :

«Madde 5. — (Seçimlerde, her seçim bölgesi gerektiği kadar sandık bölgesine ayrılır.

Bir sandık bölgesi, esas itibarıyla (200) seçmeni kapsar.

Seçmen sayısı (250) yi aşmayan seçim bölgelerinde seçmenler oylarını bir sandıkta verebilirler.»

Radyolarla propaganda :

«Madde 52. — Özel kanunlarındaki hükümler saklı kalmak üzere, seçimlere katılan siyasî partilere, oy verme gününden önceki 7 nci gündün itibaren oy verme gününden önceki gün saat 18,00'e kadar radyolarla propaganda yapabilirler.

Bu konuşmalardan ilki 20 dakikayı ve bundan sonrakileri günde 10 dakikayı aşamaz.

Siyasî partiler radyolarda ilk konuşmalarında seçim beyannamelerini izah ederler.

Radyo konuşmaları Türkiye'deki bütün radyo postalarıyla aynı zamanda yayınlanır.

(118 No.lu Geçici Komisyonun metni)

2. Her adayın isminin hizasına aldığı geçerli tercih işaretlerinin toplamı yazılır.

3. Adayların adları hizasındaki geçerli tercih işaretlerinin toplamı, aşağıda gösterilen miktarlara ulaşmadığı takdirde, o adayın topladığı tercih işaretleri dikkate alınmaz.

4. Adayların adları hizasındaki geçerli tercih işaretlerinin toplamı, o seçim çevresindeki geçerli oyların o seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısına bölümü sonucunda bulunacak sayının üzerine ulaştığı takdirde bu miktar tercih işaretini almış bulunan adayların adları, her parti için ayrı ayrı ve aldıkları bu miktar geçerli tercih işaretlerinin büyüklük sırasına göre ayrı bir sütuna yazılır.

Ancak bir siyasî partinin aldığı oy bu fıkrada bulunan sayının altında kaldığı takdirde; tercih oylarının geçerli olabilmesi, bir adayın aldığı tercih oyu sayısının kendi partisinin aldığı tüm oya oranının;

1 ilâ 8 milletvekili çıkaran seçim çevresinde 2/3,

8 ilâ 15 milletvekili çıkaran seçim çevresinde 1/2,

15 ilâ 20 milletvekili çıkaran seçim çevresinde 1/3,

20 den yukarı milletvekili çıkaran seçim çevresinde 1/4'ün den fazla olması gerekir.

Bu yazım sırasında, 13. 7. 1965 tarih ve 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 31 nci maddesinin ikinci fıkrasının gereğince siyasî partilerin yetkili organ ve kurullarınca gösterilen adaylar, tercih işareti almamış veya yukarıda gösterilen miktarlardan az almış olmalarına bakılmaksızın birleşik oy pusulasında o siyasî parti listesinde mevcut sıralarını aynen muhafaza ederler. Şu kadar ki, bu adayların aldıkları geçerli tercih işaretlerinin toplamı yukarıda gösterilen miktara ulaştığı takdirde, bunlar da, aldıkları tercih işaretlerinin büyüklük sırasına göre, bir önceki fıkra gereğince düzenlenen cetvelle dâhil edilirler.

Bundan sonra her seçim çevresinde, 32 nci madde gereğince partilere düşen milletvekilliği sayısı kadar milletvekili bu madde gereğince düzenlenen listenin son sütununun başından itibaren sayılmak suretiyle seçilmiş sayılır.

B) Bu işlemler açık olarak yapılır ve adaylarla müşahitler hazır bulunabilirler.

İl seçim kurulu başkanı, milletvekilliğine seçilenleri gösteren tutanağın bir suretini, o seçim çevresinde derhal ilân ettirir; diğer bir suretini de bir hafta süre ile il seçim kurulu (kapısına astırır.»

MADDE 10. — 26 . 4 . 1961 tarih ve 298 sayılı Seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki Kanunun 52 ve 54 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Radyolarda propaganda :

«Madde 52. — Teklifin çerçeve 10 ncu maddesi içinde yer alan 52 nci madde aynen kabul edilmiştir.»

(Hükümetin teklifi)

Radyolarda yayınlanacak propaganda konuşmalarının hergün hangi saatte, hangi parti adına yapılacağı, Türkiye Radyo ve Televizyonları tarafından haber yayınları sırasında, önceden duyurulur.

Radyolarda yapılacak propaganda yayınlarının, Anayasa ilkelerine uygun, tam bir tarafsızlık ve eşitlik içinde yapılması, Yüksek Seçim Kurulu ile Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu tarafından sağlanır.»

Yayın zamanının tespiti :

«Madde 54. — Yüksek Seçim Kurulu, Radyolarda yayın için müracaat eden partiler arasında, bunların birer temsilcisi ile, Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu temsilcilerinin önünde ad çekerek, yayın zaman ve sıralarını tayin eder. Bu ad çekme, oy verme gününden en az 20 gün önce yapılır. Radyo yayınlarının başlangıç saati, partilerin sayısı ve en uygun dinleme imkânları gözönüne alınarak Yüksek Seçim Kurulunca kararlaştırılır. Radyo yayınları en geç saat 21,30'a kadar devam eder.»

MADDE 11. — 13 . 7 . 1965 tarih ve 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 59 ncu maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

«Şu kadar ki; parti tüzükleri ve yönetmelikleri, parti kongreleri için ilânın gazete ile yapılması şartını kaldırabileceği gibi, toplantı yeter sayısını ve yeter sayının sağlanamadığı hallerde 1 nci ve 2 nci toplantı arasındaki süreyi de azaltabilecek bir şekilde tespit eder.»

MADDE 12. — 13 . 7 . 1965 tarih ve 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununa aşağıdaki 6 ve 7 nci Geçici maddeler eklenmiştir :

«**GEÇİCİ MADDE 6.** — Bu kanunun yayımlandığı tarihte mevcut olan siyasi partiler, bu kanunun yayınlanmasından başlayarak bir ay içinde tüzük ve yönetmeliklerinin, aday yoklamasına ilişkin hükümlerini merkez karar veya merkez yönetim organlarının kararı ile düzenlerler.»

«**GEÇİCİ MADDE 7.** — Bu kanun yürürlüğe girdiği tarihte mevcut siyasi partilerin geçmiş yıllara ait gelir ve giderlerini bildirmelerinde ve Anayasa Mahkemesince henüz intacedilmemiş bulunan mali denetimlerine ilişkin işlemlerde, bu kanun hükümleri uygulanır.»

MADDE 13. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 14. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

(118 No.lu Geçici Komisyonun metni)

Yayın zamanının tespiti :

«Madde 54. — Teklifin çerçeve 10 ncu maddesi içinde yer alan 54 nci madde aynen kabul edilmiştir.»

MADDE 11. — Teklifin 11 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 12. — Teklifin 12 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 6. — Teklifin 6 ncı geçici maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 7. — Teklifin 7 ncı geçici maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 13. — Teklifin 13 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 14. — Teklifin 14 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.